

Hakemli Yazılar*Refereed Articles***Türkiye'de Kütüphanelerarası İşbirliği Üzerine Bir Değerlendirme****An Evaluation on Library Cooperation in Turkey**

Mehmet E. Küçük*, Umut Al**,
Gülten Alır***, İrem Soydal****, Yurdagül Ünal*****

Öz

Dünyadaki hiç bir kütüphane varolan tüm bilgi kaynaklarını sağlama, düzenleme ve hizmete sunmada yeterli bütçe, bina ve profesyonelle sahip değildir. Bu nedenle kütüphaneler, derme geliştirmede, kataloglamada, kendi dermelerinde bulunmayan kaynaklara erişim sağlamada, kaynaklarını kullanmada, işbirliği olarak adlandırabileceğimiz ortak çalışmaları gerçekleştirmektedirler.

Cumhuriyet dönemi işbirliği çalışmalarını değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışma kapsamında, ülkemizdeki kütüphanelerarası işbirliği uygulamaları tarihsel, işbirliğini yönlendirici örgütler ve potansiyel uygulama alanları perspektifi içinde ele alınmıştır. Mevcut durumu saptamak amacıyla, Milli Kütüphane, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, ULAKBİM, Ankara'da bulunan özel kütüphaneler, okul kütüphaneleri, Milli Eğitim Bakanlığı, üniversite kütüphaneleri, konsorsiyumlar ve meslek derneklerinin çalışmaları incelenmiş, yapılan gö-

- * Doç. Dr. Mehmet E.Küçük, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesidir.
E-posta: mkucuk@hacettepe.edu.tr
- ** Umut Al., Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde araştırma görevlisidir.
E-posta: umutal@hacettepe.edu.tr
- *** Gülten Alır, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde araştırma görevlisidir.
E-posta: alir@hacettepe.edu.tr
- **** İrem Soydal, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde araştırma görevlisidir.
E-posta: soydal@hacettepe.edu.tr
- *****Yurdagül Ünal, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde araştırma görevlisidir.
E-posta: yurdagul@hacettepe.edu.tr

rüşmeler sonucu ve literatürden elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucunda, son yıllarda işbirliği çalışmalarının hız kazandığı, elektronik kaynakların sağlanmasına yönelik iki konsorsiyumun ortaya çıktığı, üniversite kütüphaneleri arasında belge sağlamada işbirliği projelerinin başlatıldığı ancak işbirliğinin diğer alanları olan toplu katalogların hazırlanması, bibliyografik bilgi paylaşımı, otorite dizinlerinin geliştirilmesi gibi alanlarda başarısız olduğu, üniversite kütüphaneleri dışında kalan kütüphanelerde işbirliğinin olmadığı, kurumların konuyla ilgili "ortak akıl" ve dolayısıyla bilgi, kaynak paylaşımının, planlama ve örgütlenme becerisini geliştiremediği görülmüştür.

Kaynak, mevzuat, alt yapıdaki yetersizlikle nedeniyle, ortaya atılan projelerin sürekliliğinin sağlanamamış, hepsinden önemlisi işbirliği çalışmalarının temelini oluşturan adanmışlık ilkesinden yoksun olması, çalışmaların sürdürülebilirliğini ve yeni işbirliği çalışmalarının doğmasını engelleyen nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Abstract

No library in the world has the sufficient budget, space, and professionals to acquire all existing information sources, and to organise and serve the acquired materials. For this reason, libraries cooperate in collection development, cataloguing, providing access to the others' collections and document delivery.

Aiming at evaluating the co-operation efforts during the Republican era from the perspective of the historical, organisational and practicable fields of implementation, this paper examines the library co-operation in Turkey. To determine the present situation, the Turkish National Library, General Directorate of Libraries and Publications, National Academic Network and Information Centr, and some special and school libraries in Ankara, Ministry of National Education, university libraries, consortia, and professional associations are examined, and the data gathered from literature and interviews are evaluated.

In conclusion, it has been observed that in recent years, co-operation effort has gained momentum, two consortia have emerged to provide access to the electronic information sources, document delivery projects between university libraries have been started, but efforts in some practicable fields of co-operation, such as preparing union catalogues, sharing bibliographic data, and developing authority files have been unsuccessful. It has also been observed that there is lack of co-operation except among university libraries, and that institutions have failed in establishing a "common wisdom" and consequently in developing the skills of planning and organisation.

Inadequacy of resources, legislation, and infrastructure, and most importantly the lack of dedication resulted in discontinuity of the ongoing projects and the production of the new ones.

Anahtar Kelimeler: Kütüphanelerarası işbirliği, Türk kütüphaneciliği

Keywords: Library co-operation, Turkish librarianship

Giriş

Bir kütüphanenin ya da bilgi merkezinin tek başına varolan tüm bilgi kaynaklarını toplaması ya da söz konusu kaynaklara erişim sağlaması olanaklı değildir. Bu nedenledir ki bilgi hizmetleri sağlayan kuruluşlar kendi dermelerinde bulunmayan bilgi kaynaklarına erişim sağlamak için hemen her dönemde işbirliğine gitmektedirler (Tonta 1997:100-101). Kuşkusuz kütüphanelerarası işbirliği, sadece kaynak paylaşımı ya da kaynaklara daha etkin erişim sağlamakla sınırlandırılmaz. Kütüphanelerarası ödünç verme ve belge sağlama, işbirliğinin en yaygın örnekleri olmakla beraber (Tonta 1997:101), katalog kayıtları oluşturma, toplu katalog hazırlama gibi birçok farklı alanda kütüphanelerarası işbirliğine gidilmektedir.

Kütüphanelerarası işbirliği çalışmalarının başarıya ulaşmasında adanmışlık ilkesi ön plana çıkmaktadır. Tonta (1999:509), kütüphanelerarası işbirliğinin adanmışlık gerektirdiğini, ayrıca karşılıklı anlayış, uzlaşma ve sabır öğelerini de içermesinin şart olduğunu belirtmektedir. Kurumların "ortak akılı" olmalı ve söz konusu ortak akıl bilgi, kaynak, planlama ve örgütlenme becerisi ile desteklenmelidir. Atasözümüzde ifade edildiği gibi, "bir elin nesi var iki elin sesi var" yaklaşımı ile hareket ederek, kullanıcılara ve kütüphanelere kazandırılacak pek çok yarar bulunduğu herkesçe bilinen bir gerçektir.

Konuyla ilgili bir diğer unsur ise teknolojideki gelişmeler olup, yeni teknolojilerle beraber dünyanın büyük bir değişim içinde olduğudur. Kütüphaneler de bu değişimin dışında kalmamak için yenilikleri takip etmekte ve mümkün olduğunca bu yeniliklere uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Teknoloji, işbirliğinde yeni ufuklar açmaktadır.

Bu çalışmada, ülkemizdeki kütüphanelerarası işbirliği uygulamaları tarihsel, işbirliğini yönlendirici örgütler ve potansiyel uygulama alanları perspektifi içinde ele alınmakta, günümüzdeki durumu saptamak amacıyla çeşitli kurum ve kütüphanelerinin temsilcileriyle yapılan görüşmelerin¹ sonucunda ve literatürden elde edilen bilgiler değerlendirilmektedir.

1 Milli Kütüphane, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, ULAKBİM, Ankara'da bulunan bazı özel kütüphaneler, bazı okul kütüphaneleri, Milli Eğitim Bakanlığı, bazı üniversite kütüphaneleri, konsorsiyumlar, TKD ve ÜNAK, YÖK Dokümantasyon Merkezi kurucu başkanı Nilüfer Tuncer.

Tarihçe

Ülkemizdeki kütüphanelerarası işbirliği çalışmalarının ilk örneklerinin toplu katalog oluşturmada ortaya çıktığı görülmektedir. Toplu katalog oluşturma girişimlerinin öncelikli amacı; her ne kadar kaynakların envanterini tutmak şeklindeyse de, kişilerin ilgi duydukları eserleri bulmalarına yardımcı olmak da amaçlar arasında yerini almıştır. Dünyadaki işbirliği alanındaki ilk adımın da² 1545 yılında yine aynı şekilde atılmış olduğu görülmektedir (Aybaş 1967:5). Ülkemizde ise kütüphanelerarası işbirliğine zemin oluşturan çalışmalara 1800'lerin ortalarında başladığı görülmekte ve ilk toplu katalog çalışması Rusçuklu Osmanzade Ali Fethi Bey tarafından 1850-1854 yılları arasında gerçekleştirilmiştir (Aybaş 1978:73). 1860 yılından sonra, sırasıyla, İstanbul'daki 24 kütüphanenin kaynaklarını listeleyen İstanbul Kütüphaneleri Fihristi, Konya'daki 21 kütüphanenin kaynaklarını listeleyen Konya Vilayeti Toplu Kataloğu ve Bursa ilindeki kütüphanelerin toplu katalogu olan Bursa Kütüphaneleri Toplu Kataloğu tamamlanmıştır (Aybaş 1978:75-78).

Cumhuriyet döneminde konuyla ilgili dikkati çeken çabaların içinde, özellikle, Milli Kütüphane'nin 1953 yılından başlayarak üzerinde çalışmalar yaptığı toplu katalog oluşturma çabaları, TÜBİTAK-TÜRDOK'un 1977 yılında hazırladığı Ankara Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu (Boz ve Özdemirci 1997) ve 1978 yılında başlatılan Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu (TÜYATOK) gelmektedir.

Kütüphanelerarası işbirliği konusunun farklı platformlarda ele alındığı ve tartışıldığı da görülmektedir. 1961 yılında yayımlanan Kütüphaneler Komitesi Raporu'nda kütüphanelerarası işbirliği ile ilgili bir bölüm bulunmakta, bu bölümde Türk kütüphaneleri arasında tam anlamıyla bir işbirliğine rastlanmadığı belirtilmektedir (Artukoğlu 1973:58). 3-4 Ekim 1962 tarihlerinde Hacettepe Üniversitesi'nde düzenlenen Üniversite Tıp Kütüphanecileri Toplantısı'nda, üniversite tıp kütüphaneleri arasında yapılabilecek işbirliği üzerinde durulmuştur. Toplantıda kütüphanelerarası ödünç verme çalışmalarında bulunulmasına, toplu tıp katalogu hazırlanmasına ve derme geliştirmede işbirliğine gidilmesine karar verilmiştir (Artukoğlu 1973:65-66). 1970'lerin sonlarına doğru yapılan toplantılarda işbirliği konusu kütüphanecilik gündeminde sıkça yer bulmuştur. Söz konusu toplantılardan bir tanesi de Yaşar Karayalçın'ın başkanlığında gerçekleştirilen bir açık oturumdur. Açık oturuma farklı kuruluşlardan kişiler katılmış ve kütüphanelerarası işbirliği konusu derinlemesine tartışılmıştır (Karayalçın 1978).

Ülkemizdeki işbirliği çalışmalarının, kütüphane türü açısından incelendiğinde, genellikle, üniversite kütüphaneleri arasında gerçekleştirildiği görülmüştür. Özellikle, YÖK Dokümantasyon Merkezi'nin 1980'li yıllarda önderlik etmiş ol-

2 Söz konusu adım İsviçreli Conrad Gesner'in Bibliotheca Universalis adlı, yeryüzünde yayınlanmış eserlerin tümünü kapsamayı amaç edinen eseridir (Aybaş 1967:5).

ması, örgütlülük açısından önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. 1980'lerde YÖK Dokümantasyon Merkezi öncülüğünde gerçekleştirilen çalışmalar ve altı ayda bir düzenli olarak yapılan toplantılar, yalnızca üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin mesleki tecrübe, bilgi ve görgülerini paylaşmalarına olanak yaratmakla ve özellikle de Anadolu üniversitelerinin gelişimine önemli katkılarda bulunmakla kalmamış aynı zamanda günümüzde de üniversite kütüphanelerinde hala kullanılan kütüphanelerarası ödünç verme formlarının oluşturulmasını sağlamıştır.³

Üniversite kütüphanelerinin dışında kalan farklı kütüphane türlerine yönelik gerçekleştirilmek istenilen işbirliği çalışmalarının genellikle yaşama geçirilemediği gözlenmektedir. Konunun mesleki literatürde de yeterince ele alındığını söylemek olanaklı değildir. Yayımlanan çalışmalarda (Artukoğlu 1973, Can 1994, Duman 1994, Önal 1997, Sağlamtuğç 1994, Scepanski 2001, Yılmaz 1998) konunun teorik boyutu ele alınmıştır. Söz konusu çalışmaların birinde (Önal 1997:92) "okul kütüphaneleri bilgi ağı modeli"nden söz edilmekte; "bilgi ağı" ile de çeşitli kütüphane işlemleri, hizmetleri ve kaynak paylaşımı konularında işbirliği sağlamak amacıyla yapılan geniş kapsamlı etkinlikler kastedilmektedir. Ne yazık ki, bu çalışmada sözü edilen kavramsal model yaşama geçirilememiştir. Can (1994:173-177), kütüphanelerarası işbirliğinde Milli Kütüphane'nin fonksiyonuna dikkat çekerken, bilgi teknolojilerinin ve bilgisayar ağlarının işbirliği çalışmalarında kullanılmasının altını çizmektedir. Duman (1994) tarafından yapılan çalışmada ise, kütüphanelerarası işbirliğinde standartlaşmanın önemi üzerinde durulmaktadır.

Meslek literatürüne göre, 1990'lı yıllardan itibaren kütüphanelerarası işbirliği çalışmalarına yönelik girişimlerin arttığı görülmektedir. İşbirliği çalışmalarında niceliksel artışın en önemli nedenleri arasında; yayın sayısı ile birlikte bilimsel yayın fiyatlarında görülen artış ve bu artış karşısında yetersiz kalan bütçe ve personel kaynakları gösterilmektedir (Özbağ 2000).

Yönlendirici Örgütler

Mesleki derneklerin işbirliği çalışmalarına önderlik etmesi ya da işbirliği çalışmalarının merkezinde yer alarak destek vermesi sıkça görülen bir durumdur. Türkiye'de kütüphanecilik ile ilgili, Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD) ve Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK) olmak üzere iki mesleki dernek bulunmaktadır. 1949 yılında kurulan TKD, kütüphanelerarası işbirliği için gerekli alt yapı çalışmalarında yer almıştır. Söz konusu çalışmalar; çeşitli konularda (örneğin konu başlıkları, makinaca okunabilir kataloglama, standartlar) ko-

³ 02.07.2003 tarihinde Prof. Dr. Nilüfer Tuncer ile yapılan görüşme.

misyonlar/çalışma grupları oluşturarak raporlar yayımlamak şeklinde olduğu gibi, konferanslar düzenleyerek bilgi paylaşımına zemin hazırlamak biçiminde de gerçekleştirilmiştir.

1991 yılından itibaren çalışmalarına başlayan ÜNAK ise, özellikle, üniversite kütüphaneleri arasında işbirliği girişimlerine katkıda bulunmayı amaçlayan bir mesleki dernektir. ÜNAK'ın işbirliği çalışmalarında ağırlık verdiği alan ise konsorsiyum oluşturma şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de Kütüphanelerarası İşbirliğinde Potansiyel Uygulama Alanları ve İşbirliği Örnekleri

Kütüphaneler ve bilgi merkezleri pek çok farklı konuda işbirliğine gitmektedirler. Çalışmanın bu bölümünde, tür farkı gözetmeksizin, kütüphaneler arasında işbirliğine gidilebilecek alanlar açısından inceleme ve değerlendirme yapılmaktadır.

Toplu Katalog Hazırlamada İşbirliği: Birden fazla kütüphanede hangi kaynaklar bulunduğunu öğrenmek (tek tek kütüphanelerde tarama yapmamak için) ve en uygun kütüphaneden erişim sağlamak söz konusu olduğunda toplu kataloglar önem kazanmaktadır. Toplu kataloglar genel derme (format farkı gözetmeksizin) için hazırlanabileceği gibi, belirli tür materyal için de oluşturulabilmektedir. Örneğin; ülkemizde ULAKBİM, Bilkent Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ dermelerinde bulunan süreli yayınların listesini çevrimiçi toplu katalog olarak hizmete sunması gibi⁴.

Günümüzde ticari amaçlı otomasyon yazılımlarının öncülük etmesi ile ortaya çıkarılmış toplu kataloglar da bulunmaktadır. Bunlardan ikisi BLISS-CAT ve Yordam 2001'dir. BLISS-CAT toplu katalog tarama arayüzü ile 32 farklı kütüphanenin kataloğu taranabilmektedir. Yordam 2001 ise kullanıcılara 17 farklı kütüphanenin kataloğuna erişim şansı vermektedir. İki yapıda da sisteme dahil edilmedeki ortak payda, söz konusu aynı yazılımları kullanıyor olmalarıdır. Tam anlamıyla bir işbirliğinden söz edilemese de, ortada farklı kurumların yararlandığı, ortak kullanılan bir ürün bulunmaktadır.⁵ Daha önce de sözü edildiği gibi teknoloji yeni olanaklar sunmakta olup, toplu katalog yaklaşımı açısından ele alındığında, Z39.50 iletişim protokolünü içeren yazılımları kullanan kütüphane katalogları üzerinde toptan tarama (federated search) işlemi gerçekleştirilebilmektedir⁶.

⁴ <http://www.ulakbim.gov.tr/servisler/sureliyayinlar/sykatalog/>. Basılı çalışmalar arasında Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu, Türkiye Basmaları Toplu Kataloğu, ve Ankara Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu örneklenbilir.

⁵ BLISS-CAT ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.bliss.gen.tr/database.php> Yordam 2001 ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. <http://yordam2001.bahcesehir.edu.tr/>

⁶ Ülkemizde kullanımda olan yazılımlardan, Temmuz 2003 itibarıyla sadece 3 tanesi bu protokolü içermektedir.

Bölgesel bir çalışma olarak gösterebileceğimiz ADIM (Aydın Adnan Menderes, Denizli Pamukkale, İsparta Süleyman Demirel, Muğla Üniversiteleri) Projesi ise, dört üniversite kütüphanesinde yer alan süreli yayınların toplu katalogunu oluşturmayı amaçlayan bir yapıdır. Fakat teknik altyapı yetersizliğinden ötürü henüz kütüphanelerin tümü bu uygulamaya katılamamıştır. Mevcut olan katalog sadece Muğla Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ve Adnan Menderes Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde bulunan dergilerin taranmasına izin vermektedir.⁷

Kataloglamada İşbirliği: Bilindiği üzere, kataloglama oldukça pahalı, zaman alıcı ve emek yoğun bir işlemdir. Çeşitli toplantılarda⁸ Milli Kütüphane'nin bu konuda önderlik yapması yönündeki beklentiler dile getirilmiş olup, bu konudaki eksikliği gidermek üzere mesleki dernekler tarafından bir takım çalışmalar yapılmasına rağmen bugüne kadar somut bir girişim gerçekleştirilememiştir. Konuyla ilgili önderliği, alt yapıyı ve hizmeti sunması beklenen Milli Kütüphane, kayıtlarını ne yazık ki kütüphanelerin hizmetine sunabilmiş değildir.

Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin (1982) 21. maddesinde teknik hizmetlerde işbirliğine işaret edilmektedir. Bu maddeye göre il halk kütüphanelerinde birlik sağlanabilmesi için "Merkezi Teknik Hizmetler Bölümü" kurulması ve bilgi kaynaklarının bu birimlerde tasnif ve kataloglamasının yapılması temel fişleri çıkarılarak gerekli yerlere dağıtılması gereği belirtilmektedir. Ayrıca Merkezi Teknik Hizmetler Bölümleri'nin kurulduğu il halk kütüphanelerinde toplu katalog oluşturulması istenmektedir. Teknik hizmetlerin ve işbirliği çalışmalarının merkezi olarak gerçekleştirilebilmesi amacıyla Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından 1997 yılında otomasyon sistemi kurulması için çalışmalara başlanmıştır. Oluşturulan İskenderiye Kütüphane Bilgi Sistemi'ne, 2003 yılında, Milli Kütüphane'den sağlanan 600 bin kayıt aktarılmış, web arayüzü hazırlanmıştır. 57 halk kütüphanesinin bu sisteme bağlanarak kataloglama, tarama ve ödünç verme işlemlerinin merkezi olarak gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Ancak, bu projenin gerçekleştirilebilmesi için kütüphanelerin donanım ve bağlantı giderlerini kendilerinin karşılaması beklenmekte ve proje henüz çalışır hale getirilememiştir.⁹

ÜNAK, UNAKCat¹⁰ isimli bir yapı oluşturarak kataloglamanın belli bir standartta yapılmasını, üniversitelerin ve araştırma merkezlerinin yurt dışında tanın-

⁷ 18.05.2003 tarihinde Orhan Alav ile e-posta yoluyla yapılan yazışma.

⁸ Söz konusu toplantılar arasında 22-25 Eylül 1992'de Milli Kütüphane'de yapılan *Kütüphanecilikte Bilgi-belge işbirliği*, *Milli Kütüphanelerarası İletişim ve Dünyadaki Teknolojik Gelişmelerin Aktarımında İlkelere-rin Tesbiti* adlı sempozyum, 19-21 Haziran 1996 tarihinde yine Milli Kütüphane'de gerçekleştirilen *50. Kuruluş Yılında Ulusaldan Evrensele Türk Milli Kütüphanesi Sempozyumu* sayılabilir. Ayrıca bkz. Can 1994, Çelenkoğlu 1998.

⁹ 05.05.2003 tarihinde Suzan Akyüz ile yapılan görüşme.

¹⁰ 2001 yılı itibarıyla UNAKCat grubunda, Abant İzzet Baysal, Bilkent, Boğaziçi, Çankaya, Doğu Akdeniz, Işık, Orta Doğu Teknik, Pamukkale, Sabancı Üniversiteleri ile TED Ankara Koleji yer almaktadır (Günden 2001:114).

masını, Türkçe kitapların uluslararası platformda yer almasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yapının oluşmasını takip eden aşamada da, üye kütüphanelerde kataloglanan kitap kayıtlarının yerel bir sunucuda depolanarak ortak bir bibliyografik veri yığını ortaya çıkarılması hedeflenmektedir (Günden 2001:113).

Belge Sağlamada İşbirliği: Kütüphanelerarası belge sağlamada temel amaç, en az maliyetle en etkin şekilde istenilen kaynağın sağlanmasıdır. Kütüphaneler adi posta kullanarak, kurye aracılığıyla ya da elektronik olarak kullanıcıların ihtiyaç duydukları belgeleri, kendilerine iletebilmektedirler. Belge sağlamada işbirliği, kütüphanelerarası işbirliğinde önemli ve en fazla karşılaştığımız uygulamalardan biridir. Farklı konular ve biçimlerdeki kaynaklara yönelik artan kullanıcı taleplerini karşılayabilmek, mevcut koşullar altında, bir kütüphanenin olanaklarını aşmaktadır.

Yayın sayısı ile birlikte, bilimsel yayınların fiyatlarında, özellikle de süreli yayın fiyatlarında, bir artış görülmektedir. Örneğin; 1986-1999 yılları arasında bir derginin birim fiyatı ortalama %207 oranında, süreli yayın harcamaları da % 170 oranında artmıştır. Ancak kütüphanelerin abone olabildiği toplam süreli yayın sayısında %6 oranında bir düşüş olmuştur. 1986 yılında bir derginin ortalama birim fiyatı 87,09 Amerikan doları iken, 1999'da 267,09 Amerikan doları olmuştur. Ortalama yıllık artış oranı ise %9'dur (Kyrillidou 2000). Öte yandan kütüphane bütçeleri bu fiyat artışı karşısında yetersiz kalmakta ve kütüphanelerin her geçen yıl sağlayabildikleri materyal sayısı azalmaktadır (Ünal 2002:28).

Kütüphanelerarası işbirliği çalışmaları üniversite kütüphaneleri açısından değerlendirildiğinde, "işbirliği" adına karşımıza genellikle, "belge sağlama" ile ilgili çalışmalar çıkmaktadır. Hemen hemen her üniversite kütüphanesi belge sağlama hizmetinden bahsetmektedir. Bunun büyük çaplı örneklerinden birisi OBES'dir (Ortak Belge Sağlama). Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, ODTÜ ve ULAKBİM kütüphaneleri arasında belge sağlamayı amaçlayan proje, kurye sistemi ile çalışmaktadır." Proje sayesinde, bu üniversite kütüphanelerinin kullanıcıları, bu kütüphanelerin herhangi birisinin dermesinde bulunan süreli yayınlardan sadece fotokopi ve posta ücreti karşılığında yararlanabilmektedir. Yine benzer bir çalışma Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Kütüphanesi, Ankara Tıp Odası (ATO) ve ULAKBİM arasında gerçekleştirilmiştir. SABESA (Sağlıkta Belge Sağlama) isimli işbirliği çalışmasında yayın katalogları taranabilir formatta birleştirilerek elektronik ortama aktarılmış ve istemci sunucu mimarisi üzerine oturtulan bir sistem ile kütüphaneler arasında belge sağlama faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (Tunçkanat, Olcay, Soysal ve Çalikoğlu 1997). Henüz tam anlamıyla

¹¹ ULAKBİM OBES dışında da belge sağlama hizmeti vermektedir. ULAKBİM, geniş bir yelpazede farklı kurum ve kişilere belge sağlama hizmeti verirken kendi dermesinde bulunan elektronik dergilerden ve OBES'e üye diğer kütüphane dermelerinden yararlanmaktadır. ULAKBİM'e Haziran 2000-Şubat 2003 arasında 193.954 istek yapılmış bunların 132.205'i karşılanmıştır (ULAKBİM 2003).

la uygulamaya geçirilemese de ADIM projesinin amaçlarından birisi de budur. YÖK'ten onay almış olan bu proje, belirtilen dört üniversite kütüphanesinin kaynak ve olanaklarını ortak kullanmayı amaçlamaktadır. Proje kapsamında şu anda, basılı ve elektronik süreli yayınlar ve kitaplar ortak kullanılabilir. ¹²

Halk kütüphaneleri arasındaki işbirliği çalışmalarının ise merkezi yönetim yapısı nedeniyle diğer kütüphanelerden farklılık gösterdiği görülmektedir. İlgili yönetmelikler işbirliği çerçevesinde incelendiğinde, özellikle kütüphaneler arası ödünç verme hizmeti kapsamında maddelerin yer aldığı görülmektedir. Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin (1982) madde 12/g bendinde "kütüphaneye başvuranlara, çeşitli konulardaki sorunlarının çözülmesi hususunda, aranan bilgi ve belgeler kütüphanede yoksa diğer kuruluşlardan yararlanmaları için yardımcı olunur" şeklinde bir ifade bulunmaktadır. Aynı yönetmeliğin madde 31/e bendi ve 40. maddesinde de okuyucunun başvurduğu kütüphanede bulunmayan eserlerin Kütüphanelerarası Basma Kitapları Ödünç Verme Yönetmeliği'ne (1981) göre diğer kütüphanelerden ödünç alınabileceği belirtilmektedir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere halk kütüphanelerinin merkezi yapısı nedeniyle kaynak alımları Kütüphaneler Ve Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmakta ve tüm kütüphanelere genelde aynı kaynaklar gönderilmektedir. Ayrıca bu tür isteklerin karşılanmasında halk kütüphanelerindeki personel eksikliği olumsuz rol oynamaktadır. ¹³

Derme Geliştirmede İşbirliği: Derme geliştirmede işbirliği düşüncesinin çıkış noktası, kütüphane dermelerine dahil edilmek istenilen kaynakların maliyetini karşılayacak yeterli bütçenin olmamasıdır. Öte yandan yayın sayısındaki artışla birlikte kütüphane dermelerine dahil edilmek istenilen materyal sayısının da arttığı göz önünde bulundurulmalıdır. Ortak derme geliştirmede izlenecek yaklaşımlardan biri; herkesin kendisi için "vazgeçilmez" olarak tanımladığı kaynaklar dışında kalan kaynakları, katkıda bulunulan ortak bir bütçe tarafından ortak bir derme içinde tutmak ve buradan kullanıcıların erişimine açmaktır. Ülkemizde her ne kadar mevzuat, ¹⁴ ortak derme geliştirme faaliyetlerinin önünde bir engel olarak yer almaktaysa da, bütçe ve personel sorunları bu konuda çalışmalar yapılması gereğini gözler önüne sermektedir. Konsorsiyumlar oluşturma başlığı altında bir sonraki bölümde ele alınan örnekler, bir bakıma derme geliştirmede işbirliği ile ilgilidir. Bu çalışmalara örnek olarak yine ADIM projesi gösterilebilir. Bu proje ile amaçlananlardan birisi de, kullanılan veri tabanlarının ilgili üniversitelerin gereksinim önceliklerine göre Kütüphane Daire Başkanları tarafından ortak

² 18.05.2003 tarihinde Orhan Alav ile e-posta yoluyla yapılan yazışma.

³ 05.05.2003 tarihinde Suzan Akyüz ile yapılan görüşme.

¹⁴ Kütüphanelerin aldıkları materyallere demirbaş numaraları vermeleri mevzuat gereğidir. Ortaklaşa geliştirilecek dermelerde bir kaynağın fiziksel olarak sadece bir kütüphanede yer alabilecek olması söz konusu kaynağa diğer kütüphanelerce demirbaş numarası vermelerini engelleyecektir. Benzer bir durum elektronik kaynaklar için de sorun yaratmaktadır. Bkz. Muhasebeyi Umumiye Kanunu.

olarak belirlenmesi ve bir kütüphanede olan veri tabanının diğerine alınmamasıdır.

Konsorsiyum Oluşturma : Derme geliştirmede işbirliği başlığı altında da incelenebilecek olan bu konu, son zamanlarda özellikle üniversite kütüphanelerinde sıkça uygulama alanı bulmasından dolayı ayrı olarak ele alınmaktadır. Konsorsiyum, birden çok kütüphanenin tek başınayken verdiği hizmetten daha etkin ve gelişmiş hizmet vermek amacıyla birlikte çalışmalarını olarak tanımlanabilir.

Konsorsiyum oluşturma girişimlerinin temel nedeni, kütüphanelerin kendi başlarına yapamadıkları işleri bir araya gelerek yapabilmeleridir. Ülkemizdeki işbirliği çalışmalarının konsorsiyum kapsamında yoğunlaştıkları alan ise, elektronik bilgi kaynaklarının sağlanması ve ortak kullanıma açılması şeklindedir.

Ülkemizde konsorsiyal örgütlenme örnekleri arasında ilk akla gelen ANKOS'tur (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu). ANKOS, ulusal düzeyde üniversite ve araştırma kütüphaneleri arasında elektronik tam metin dergi koleksiyonlarına ve bibliyografik veri tabanlarına erişimin sağlanması, kullanıcılara bu konuda hizmet verilmesi üzerine kurulmuş stratejik bir ortaklıktır (Karasözen 2002). ANKOS'un başlangıcı 1997 yılında bazı üniversite kütüphanelerinin elektronik dergiler üzerindeki çalışmalarına dayandırılıyorsa da, aslında konsorsiyumun temelleri, Ankara'daki çeşitli kurumlarda görev yapan kütüphanecilerin katılımıyla ODTÜ'de gerçekleştirilen 4 ayrı toplantıda atılmıştır. ANKOS'un oluşması ise Kasım 1999'a rastlamaktadır. İlk aşamada, ANKOS üyeleri¹⁵ arasında Bilkent, Boğaziçi, Çukurova, Dokuz Eylül, Ege, Gazi, Hacettepe, İstanbul Teknik, Ortadoğu Teknik, Sabancı Üniversiteleri ile ULAKBİM yerini almıştır (Özbağ 2000). Konsorsiyumun önemli kilometre taşlarından biri Kasım-Aralık 2000'de 10 ayrı veri tabanı için 36 üniversitenin katılımıyla lisans anlaşmalarının imzalanmasıdır (Karasözen 2001). Her yıl ANKOS tarafından gerçekleştirilen toplantılarla üyeler gelişmelerden haberdar edilmektedir. Söz konusu toplantıların üçüncüsü 6-7 Haziran 2003 tarihlerinde ODTÜ'de yapılmıştır.¹⁶

Bir başka konsorsiyum çalışması ULAKBİM aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. ULAKBİM Veritabanları ve Elektronik Dergiler Ev Sahipliği (VEDES) adını taşıyan projeye, üniversite ve araştırma kütüphaneleri ile araştırmacıların bibliyografik ve öz veri tabanları, tam metin kaynaklar ve elektronik dergilere erişimlerinde önemli iyileştirmeler sağlamak üzere çeşitli birincil ve ikincil kaynaklara ulusal ölçekte ev sahipliği yapmak amaçlanmıştır (ULAKBİM 2001). Ulusal ölçekte ev sahipliği uygulaması 1999 yılında deneme amaçlı olarak başlatılmış, ISI ve SilverPlatter firmalarının; Web of Science, SCI (Science Citation Index Ex-

¹⁵ 2002 yılında ANKOS'a üye 57 kurum bulunmakta iken (Lindley ve Erdoğan 2002), 2003 yılında ANKOS üye sayısı 70'i bulmuştur (Bu bilgi 17.02.2004 tarihinde Hacer Batı ile e-posta yoluyla yapılan yazışmadan elde edilmiştir).

ANKOS ve yapılan toplantılarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.lib.metu.edu.tr/ankos/>

panded), SSCI (Social Science Citation Index Expanded), ERIC, INSPEC, Agricola gibi bazı ürünleri ULAKBİM'in ev sahipliğinde üniversiteler tarafından kullanılmıştır. Deneme sürecinden sonra, 2000 yılında üniversitelerin konsorsiyal anlaşmalar yolu ile sağladıkları ürünler yine ULAKBİM'in ev sahipliğinde konsorsiyum üyelerinin kullanımına açılmıştır (ULAKBİM 2002). Şu anda VEDES adı altında bir proje devam etmemektedir. ULAKBİM, ANKOS'un kurulmasıyla birlikte bu proje ile ilgili sorumlulukları ANKOS'a devretmiştir.¹⁷

Konsorsiyum kurma çalışmalarına mesleki bir dernek olan ÜNAK da katılmış, ÜNAK/OCLC Konsorsiyumu 15 kurumun katılması ile 4 Aralık 2000 tarihinde kurulmuştur (Günden 2001:111).¹⁸

Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Kütüphanelerde ve Okul Kütüphanelerinde İşbirliği Çalışmaları : Kütüphanelerarası işbirliği çalışmalarını Milli Kütüphane çerçevesinden ele aldığımızda, Milli Kütüphane Kuruluş Hakkındaki 5632 Sayılı Kanuna Ek Kanun (1955) içerisinde toplu kataloglar ve bibliyografyalar hazırlama, yurtiçi ve yurtdışındaki kütüphanelerle ödünç kaynak alışverişinde bulunma gibi maddeler olmasına rağmen, bunların çoğunun personel ve parasal kaynak yetersizliği nedeniyle gerçekleştirilemediği görülmektedir.¹⁹

TOBB Kütüphanesi yetkililerinden alınan bilgiye göre, Avrupa Birliği Dokümantasyon Merkezi olarak da hizmet veren kurumun diğer kurum ve kütüphanelerle karşılıklı bir protokolünün bulunmadığı, ancak çıkarılan bir kararla kurum elemanlarının Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi kaynaklarından faydalanabildikleri belirtilmiştir.²⁰ Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) Kütüphanesi'nden alınan bilgiye göre ise, tüm üniversite kütüphaneleri ile bazı kurum kütüphaneleri arasında kütüphanelerarası ödünç verme uygulaması bulunmaktadır. Ancak bu kurumların listesinin tutulmadığı kütüphane yetkililer tarafından ifade edilmiş.²¹ İhracatı Geliştirme Merkezi (İGEME) Kütüphanesi'nde ise resmi olmasa da derme geliştirme kapsamında ele alınabilecek bazı uygulamaların var olduğu bildirilmiştir. Örneğin, İGEME tarafından abone olunan bir takım yayınların bazı kamu kurumları tarafından da kullanıldığı belirtilmektedir. Bunun yanı sıra yine çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ve bazı üniversite kütüphaneleri ile belge sağlama konusunda karşılıklı işbirliği olduğu ifade edilmiş, özellikle ülke raporları ve bazı kitapların bu kapsamda ödünç alınıp verildiği belirtilmiştir. 2001 yılı verilerine göre ODTÜ, Hazine Müsteşarlığı, DPT, Rekabet Kurumu, DİE Kütüphaneleri'ne ödünç kaynak verildiği bilgisi verilmektedir. ODTÜ ve Bilkent Üniversitesi Kü-

¹⁷ 26.05.2003 tarihinde Elif Aytek Kaynak'la yapılan görüşme.

¹⁸ 2001 yılında ÜNAK/OCLC Konsorsiyumu'na üye 16 üniversite ve araştırma kurumu bulunmaktadır (Günden 2001:111).

¹⁹ 05.05.2003 tarihinde Erhan Erkan ile e-posta yoluyla yapılan yazışma.

²⁰ 10.06.2003 tarihinde Handan Köse ile yapılan görüşme.

²¹ 05.05.2003 tarihinde Şule Özler ile yapılan görüşme.

tüphaneleri'nden de kaynak ödünç alınabilmektedir.

Elde edilen bilgiler dikkate alındığında görülmektedir ki, incelenen kamu kurum ve kuruluşlarına ait kütüphanelerdeki işbirliği çalışmaları daha çok belge sağlamaya odaklanmış olup, bibliyografik bilgilerin oluşturulması, toplu kataloglar hazırlanması, derme geliştirme ve konsorsiyumlar oluşturma amacıyla işbirliği çalışmalarının çoğunlukla kaynak ve personel eksikliği nedeniyle gerçekleştirilemediği belirlenmiştir.

Okul kütüphaneleri açısından işbirliği çalışmaları incelendiğinde 24501 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği (2001) incelendiğinde, işbirliği açısından yönlendirici ve destekleyici bir içeriğe sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Söz konusu yönetmelikte okul kütüphaneleri arasındaki işbirliği çalışmaları ile ilgili olarak sadece madde 15/b bendinde kütüphaneci veya kütüphane öğretmenin görevleri ile ilgili şöyle bir ifade yer almaktadır; "Kütüphanede bulunmayan ancak, öğretmen ve öğrencilerce gereksinim duyulan kaynakları başka kütüphanelerden kütüphaneler arası ödünç verme yoluyla sağlar."

Okul kütüphaneleri arasındaki işbirliği çalışmaları açısından henüz somut çalışmalar pek fazla bulunmasa da, en önemli adım Okul Kütüphanecileri İstanbul Grubu'nun kurulması ile başlamıştır. Grubun 9 Kasım 2002 tarihinde yapılan ikinci toplantısında da işbirliği çalışmaları ile ilgili olarak adımlar atılmıştır. İşbirliği, öncelikli çalışmalar arasında değerlendirilerek bir ekip kurulmasına karar verilmiştir. Ayrıca kütüphanelerarası ödünç verme amacıyla okul kütüphanelerinin kendi politikalarının hazırlanması istenmiş ve bu amaçla bir protokol metni oluşturularak, bir ödünç verme sisteminin kurulabileceği belirtilmiştir. Okul kütüphanelerinin geliştirilecek standart formları Web siteleri aracılığı ile kullanılmaları planlanmıştır. Ancak bu sistem oluşturulana kadar kütüphanecilerin kendi aralarında gayri resmi olarak ödünç verme sistemini işletmeleri kararı alınmıştır. Toplantıda ayrıca veri tabanlarının alımı/kullanımı konusunda okul kütüphanelerinin de bir konsorsiyum oluşturmalarının gerekliliği ve satın alma politikalarının da birlikte hareket edilmesinin yararları dile getirilmiştir (Okul Kütüphanecileri İstanbul Grubu 2002). Yine bu grup tarafından gerçekleştirilen ve bu alanda önemli bir adım olarak kabul edilen I. Ulusal Okul Kütüphanecileri Konferansı, 5 Temmuz 2003 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Sonuç

İşbirliği çalışmalarının dünyadaki örneklerine bakıldığında ülkemizde başlatılan sınırlı sayıdaki çalışmalarda eksiklikler olduğu görülmektedir. Kaynak, mevzuat, altyapıdaki yetersizlikler, ortaya atılan projelerin sürekliliğinin sağlanamaması, hepsinden önemlisi bu girişimlerin işbirliği çalışmalarının temelini oluşturan adanmışlık ilkesinden yoksun olması çalışmaların sürdürülebilirliğini ve yeni iş-

birliği çalışmalarının doğmasını engellemektedir.²²

Temelinde birden fazla kurum, birden fazla yönetim yapısı barındırması nedeniyle ve bu farklı yapıların birlikte çalışabilirliğini gerektirmesinden ötürü, kütüphanelerarası işbirliğine yönelik somut girişimlerin çok da kolay olmadığı bir gerçektir. Bunun yanısıra, ülkemizde ortak çalışma koşullarının yetersiz olması ve birlikte iş yapabilme kültürünün çok yaygın olmaması, bu girişimleri daha da güçleştirmektedir. Bu nedenle ortak bir akıl oluşturulması ve bu başlangıç noktasından hareket edilerek daha sağlam ve sonuca yönelik çalışmalar yapılması gereği daha da ön plana çıkmaktadır.

Ülkemizde konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, bunların üniversite kütüphaneleri ağırlıklı olduğu görülmektedir. Halk kütüphaneleriyle, kamu kurum ve kuruluşlarının kütüphanelerine yönelik olarak personel, altyapı ve bütçe sorunu, okul kütüphanelerine yönelik olarak ise tüm bunların yanı sıra örgütlenme problemi gündeme gelmektedir. Kuşkusuz örgütlenememe, sadece okul kütüphaneleri için değil, farklı düzeylerde farklı kütüphane türleri için de önemli bir sorundur. Ulusal düzeyde örgütlenememe açısından bakıldığında, örneğin, farklı kütüphane türlerinin kullanabileceği ulusal düzeyde otorite dizinlerini oluşturulamamış (örneğin Türkçe konu başlıkları listesi) ve bibliyografik kayıt paylaşımını/dağıtımını gerçekleştirilememiş olmamız en dikkati çeken sonuçlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Farklı kütüphane türlerini bir kenara koyacak olursak, merkezi yapısı nedeniyle işbirliği modeli geliştirmede en uygun kütüphane türü olan halk kütüphanelerinin kataloglama, tarama ve ödünç verme işlemlerinin merkezi olarak gerçekleştirmesini sağlamaya yönelik yapılan teknolojik çözüme bakıldığında, yaşama geçirilmesinde çeşitli sorunların yaşanacağı öngörülebilir. Türkiye'nin ağ bağlantı kapasitesi ve mevcut bant genişlikleri göz önünde bulundurulduğunda, yoğun veri akışı nedeniyle yaşanması olası aksaklıklar şimdiden detaylı bir şekilde düşünülmeli ve sistemin sağlıklı işleyişinin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle alt yapıda gerekli iyileştirilmeler yapılmalıdır. Bu örnekle de görülmektedir ki işbirliğine engel oluşturan ve yukarıda sıraladığımız bilinen bazı sorunların yanı sıra, teknolojik alt yapı ile ilgili de önemli sorunlar bulunmaktadır.

İşbirliği çalışmalarının hayata geçirilebilmesi için bu sorunlar çözüme kavuşturulmadan yapılacak olan girişimlerin başarıya ulaşması pek mümkün görünmemektedir. Ülkemizde yapılmak istenen kütüphanelerarası işbirliği çalışmalarının

²² 05.05.2003 tarihinde Tayfun Gülle ile yapılan görüşme.

gerçek anlamda işbirliği olgusunun gereklerini karşılamadığı söylenebilir. Buna rağmen, örneğin ANKOS gibi, büyük ölçekli girişimlerin son yıllarda ortaya çıkması da dikkat çeken bir durumdur. Arzu edilen sonuçların alınamadığı durumların da ortaya çıkmasına rağmen, gerçekleştirilen çabaların memnuniyet yarattığı gözlenmektedir. Bu noktada yapılması gereken iş, işbirliği için neye gereksinim duyulduğunu eldeki veriler doğrultusunda özenle belirlemek, bu veriler ışığında işbirliğine zemin hazırlamak ve konuyla ilgili çalışmalarını birer girişim olmaktan çıkararak somut projeler haline dönüştürmektir.

İşbirliği çalışmalarının sistematik temellere oturmasında mesleki örgütlerin de büyük katkıları olacaktır. Kütüphanecilik alanında faaliyet gösteren dernekler olan ÜNAK ve TKD tarafından gerçekleştirilen işbirliği amaçlı çalışmaların, çalışma grupları ve toplantılardan öteye gidemediği ve oldukça yüzeysel kaldığı söylenebilir. Bu iki derneğin ortak hareket etmesi, hatta Milli Kütüphane, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, ULAKBİM gibi kurumların da destek vermesi ile büyük ölçekli işbirliği çalışmalarını gerçekleştirebilme imkanı doğacaktır. Ortak hareket edebilmenin en önemli koşulunun, "**ben**" yerine "**biz**" diyerek işe koyulmak ve adanmışlık olduğu unutulmamalıdır. Aksi takdirde geçmişte olduğu gibi gelecekte de "ben" in "biz" in önüne geçmesine engel olamayız.

Kaynakça

- Artukoğlu, Adil. (1973). *Türkiye'de kütüphaneler arası işbirliği*. Yayınlanmamış doçentlik tezi. Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Aybaş, Osman Tekin. (1978). *Türkiye'de toplu katalog çalışmaları*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Aybaş, Osman Tekin. (1967). *Kütüphaneler arası işbirliği*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Boz, Mehmet ve Halise Özdemirci (1997). "Toplu katalog çalışmaları ve TÜBİTAK ULAKBİM". [Çevrimiçi]. Elektronik adres: <http://inet-tr.org.tr/inetconf3/bildiriler/toplukat.htm> [15 Mart 2003].
- Can, Mustafa. (1994). "Bilgi-belge işbirliği ve kültürel etkinliklerin gerekliliği". *Kütüphanecilikte Bilgi-belge İşbirliği, Milli Kütüphanelerarası İletişim ve Dünyadaki Teknolojik Gelişmelerin Aktarımında İlkelerin Tesbiti Sempozyumu (Bildiriler)* içinde (172-185) Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Çelenkoğlu, Ahmet. (1998). "Kataloglamada işbirliği ve standartlaşmada ulusaldan evrensele". *50. Kuruluş Yılında Ulusludan Evrensele Türk Milli Kütüphanesi* içinde (1-17) Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Duman, Hasan. (1994). "Kütüphanelerarası işbirliği ve standartlaşma, mevcut durum ve öneriler". *Kütüphanecilikte Bilgi-belge İşbirliği, Milli Kütüphanelerarası İletişim ve Dünyadaki Teknolojik Gelişmelerin Aktarımında ilkelerin Tesbiti Sempozyumu (Bildiriler)* içinde (80-118) Anka-

- ra: Milli Kütüphane Başkanlığı.
- Günden, Adile. (2001). "ÜNAK/OCLC konsorsiyum çalışmaları". *Bilgi Dünyası*, 2(1): 106-119.
- "Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği (1982)". T.C. Resmi Gazete 17787.
- Karasözen, Bülent. (2002). "Kütüphane hizmetlerinde işbirliği ve ortaklıklar: ANKOS". [Çevrimiçi]. Elektronik adres: <http://www.lib.metu.edu.tr/ankos/belgeler/PULMANN.pdf> [15 Mart 2003].
- Karasözen, Bülent. (2001). "ANKOS: Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu: Dünü, bugünü, geleceği". [Çevrimiçi]. Elektronik adres: <http://www.lib.metu.edu.tr/ankos/belgeler/ANKOS-kuthafl.ppt> [15 Mart 2003].
- Karayalçın, Yaşar. (1978). "Açık oturum: Kütüphanelerarası işbirliği". *Türk Kütüphaneciliği*, 27(2): 102-130.
- "Kütüphanelerarası Basma Kitapları Ödünç Verme Yönetmeliği (1981)". T.C. Resmi Gazete 17465.
- Kyrillidou, Martha. (2000). "Trends in ARL Libraries: Introduction to ARL Statistics, 1998-99." [Çevrimiçi]. Elektronik adres: <http://www.arl.org/stats/arlstat/99intro.html>. [4 Şubat 2003].
- Lindley, J. E. ve Erdoğan, Phyllis. (2002). "TRNSL: A model site license for ANKOS". [Çevrimiçi]. Elektronik adres: <http://www.lib.metu.edu.tr/ankos/belgeler/Lindley%20Bolu%20Paper-TRNSL-Oct%2702.ppt> [15 Mart 2003].
- "Milli Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği (2001)". T.C. Resmi Gazete 24501.
- "Milli Kütüphanenin Kuruluşu Hakkındaki 5632 Sayılı Kanuna Ek Kanun", Kanun No: 6568, 27.5.1955 tarih ve 9013 sayılı Resmi Gazete.
- Okul Kütüphanecileri İstanbul Grubu (2002). "Okul Kütüphanecileri İstanbul Grubu. II. Toplantısı" (Yay. Haz. Osman Torun).
- Önal, İnci. (1997). "Okul kütüphaneleri bilgi ağı modeli". *IFLA 95' e doğru Türk Kütüphaneciliği Sempozyumu ve I. Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Konferansı bildirimleri* içinde (88-102) Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Özbağ, Çiğdem. (2000). "Üniversitelerarası konsorsiyum çalışmalarına somut bir örnek: ANKOS". [Çevrimiçi]. Elektronik adres: <http://www.lib.metu.edu.tr/ankos/belgeler/makaleler/ege.htm> [15 Mart 2003].
- Sağlamtunc, Tülin. (1994). "Halk kütüphaneleri ve Milli Kütüphane arasında ulusal bilgi ağı örgütlenmesi çalışması". *Kütüphanecilikte Bilgi-Belge İşbirliği, Milli Kütüphanelerarası İletişim ve Dünyadaki Teknolojik Gelişmelerin Aktarımında İlkelerin Tesbiti Sempozyumu (Bildirimler)* içinde (132-145) Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Scepanski, Jordan. (2001). "Kütüphanelerarası işbirliğinin gerçekleştirilemeyen vaadi". Çev. M. E. Küçük. *Türk Kütüphaneciliği*, 15(2): 194-204.
- Tonta, Yaşar. (1999). "Kütüphanelerarası işbirliğinin neresindeyiz?". *Bilginin Serüveni: Dünü, Bugün ve Yarını...* içinde (493-514) Yay. Haz. Özlem Bayram ve diğerleri. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Tonta, Yaşar. (1997). "Kütüphanelerarası işbirliği ve bilgi kaynaklarının etkin kullanımı". *Kütüphanecilik Bölümü 25. Yıl'a Armağan* içinde (100-108) Ed. Bülent Yılmaz. Ankara: H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü.
- Tunçkanat, Hansın, Erol Olcay, Ergin Soysal ve Tamer Çalikoğlu, (1997). "İnternetin Yayın Kaynaklarının Paylaşılması Amacıyla Kullanılması: Bir Model ATO-HÜTF-ULAKBİM Belge Sağlama Projesi SABESA (Sağlıkta Belge Sağlama)". [Çevrimiçi]. Elektronik adres: <http://inet-tr.org.tr/inetconf3/bildirimler/saglikta.htm> [15 Mart 2003].

- ULAKBİM. (2003). "Belge sağlama sistemi istatistikleri". [Çevrimiçi]. Elektronik adres: <http://www.ulakbim.gov.tr/servisler/belgesaglama/istatistik/> [15 Mart 2003 J.
- ULAKBİM. (2002). "VEDES hakkında". [Çevrimiçi]. Elektronik adres: <http://www.ulakbim.gov.tr/servisler/vedes/vedeshakkında.uhtml> [15 Mart 2003].
- ULAKBİM. (2001). "VEDES: Veri Tabanları ve Elektronik Dergiler Ev Sahipliği". [Çevrimiçi]. Elektronik adres: <http://www.ulakbim.gov.tr/servisler/vedes/> [15 Mart 2003].
- Ünal, Yurdagül. (2002). *Belge sağlamanın maliyet analizi: ULAKBİM örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Yılmaz, Bülent. (1998). "Halk kütüphaneleri - okul kütüphaneleri arasında işbirliği ve Türkiye'de durum". *Türk Kütüphaneciliği*, 12(2): 110-130.